

Een kwart eeuw voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs

Go vmbo!

Het vmbo bestaat 25 jaar. Ongeveer de helft van alle leerlingen in het voortgezet onderwijs gaat naar dit onderwijs-type, dat in 1999 ontstond door samenvoeging van het lager en voorbereidend beroepsonderwijs, het middelbaar algemeen voortgezet onderwijs en een deel van het speciaal onderwijs. Tijd voor een terugblik.

Tineke Netelenbos, staatssecretaris voor onderwijs tussen 1994 en 1998, stond aan de wieg van het vmbo. De bedoeling van de invoering was de aansluiting op het mbo en de havo te verbeteren. Ook wilden velen af van het slechte imago van het beroepsonderwijs. Mede daarom werd de term 'lager' beroepsonderwijs vervangen door voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs: vmbo.

BREDE BASIS

In het vmbo volgen alle leerlingen een breed vakkenpakket. Na het tweede jaar kiezen ze voor een leerweg (theoretisch, gemengd, kaderberoepsgericht of basisberoepsgericht) en een profiel (bijvoorbeeld zorg & welzijn).

Critici vonden destijds dat de praktijkvakken door deze opzet op de tocht kwamen te staan. Voorstanders wezen echter op het belang van algemene vorming voor alle leerlingen. In de Andere Tijden-special 'Miljonairs van de toekomst' reflecteert Tineke Netelenbos hierop door te zeggen dat het zeker in deze tijd van kunstmatige intelligentie en influencers belangrijk is ervoor te zorgen dat jongeren krachtig in de samenleving staan. Het is niet voldoende om alleen op de basisschool algemene vorming aan te bieden. Netelenbos: "Het is heel belangrijk om die algemene vorming te geven waardoor leerlingen beter grip hebben op wat er gebeurt in de samenleving. Iets weten van aardrijkskunde, goed kunnen rekenen, je taal goed kunnen beheersen, iets kunnen lezen en duiden, iets weten van geschiedenis."

AANSLUITING

Een van de redenen voor de invoering van het vmbo was om een betere aansluiting op het mbo te krijgen. Interessant is dat het daar 25 jaar na dato nog steeds over gaat. Arjen Daelmans is voorzitter van Stichting Platforms vmbo (SPV) en al vanaf het begin werkzaam in het vmbo. Hij zegt: "In al die jaren zijn er natuurlijk stappen gezet als het gaat om doorlopende leerlijnen, maar die zijn nooit helemaal van de grond gekomen. Eigenlijk hebben we te weinig voor elkaar gekregen om het aantal hoepels voor leerlingen te verminderen. Zo is er aan de ene kant qua lesstof nog te veel overlap tussen een vmbo- en een mbo-opleiding. Aan de andere kant verschilt de manier van leren enorm, waardoor de overstap vaak te groot is. Vmbo en mbo moeten dat beter afstemmen."

FLEXIBILISERING

In 25 jaar tijd is er wel steeds meer aandacht gekomen voor flexibilisering in het vmbo. Zo hebben leerlingen

'Op de 'Dag van het vmbo' kunnen we aan de wereld laten zien wat voor moois er op onze scholen gebeurt'

meer keuzemogelijkheden gekregen door de invoering van beroepsgerichte keuzevakken en doordat scholen zich meer zijn gaan profileren. Daelmans vertelt dat het uitbouwen van flexibilisering zijn toekomstdroom is: "We zouden meer kunnen flexibiliseren qua niveaus. Kinderen worden nu nog afgerekend op het zwakste vak, maar we zouden richting maatwerkdiploma's moeten gaan. Ook qua examinering en toetsing zijn er nog stappen te zetten. We willen allemaal de leerling centraal stellen, maar op dit moment staat het systeem nog steeds centraal."

IMAGO

Het imago van het vmbo is een gevoelig onderwerp gebleven. Door negatieve sentimenten in de samenleving zien veel ouders hun kinderen liever naar havo of vwo gaan. Dat was bij de invoering in 1999 ook al zo. Daelmans: "Ik vind dat het imago van het vmbo achteruitgaat. Dat is onterecht, want zodra leerlingen en ouders op een vmbo-school rondlopen, zijn ze allemaal positief verrast." Daar komt bij dat vmbo-scholen sinds de invoering van de doorstroomtoets het aantal aanmeldingen zien teruglopen. Een verklaring kan liggen in de aandacht voor gelijke kansen. Leerlingen die voorheen een vmbo basis- of kaderadvies kregen, krijgen nu het advies vmbo theoretisch of havo. Met als gevolg dat het aantal aanmeldingen op het vmbo daalt. Tegelijkertijd komen er halverwege het jaar meer leerlingen alsnog naar het vmbo omdat ze op de havo niet de vereiste cijfers halen. Daelmans: "Ik vind dat we hiermee een stigma veroorzaken. Aan de ene kant 'mag' je naar de havo, maar uiteindelijk 'moet' je weer naar het vmbo. Dat is niet goed voor de beeldvorming."

'DAG VAN HET VMBO'

Juist nu er een tekort is aan vakmensen, zou het imago van het vmbo moeten verbeteren. Stichting Platforms vmbo stelt daarom voor om jaarlijks de eerste maandag van juni tot 'Dag van het vmbo' uit te roepen. Scholen kunnen dan hun deuren openzetten, zodat iedereen er een kijkje kan nemen. Daelmans: "Dan kunnen we aan de wereld laten zien wat voor moois er op onze scholen gebeurt. Zet maandag 2 juni alvast in je agenda!"

'Aan de ene kant 'mag' je naar de havo, maar uiteindelijk 'moet' je weer naar het vmbo'

De VO-raad, LAKS, het ministerie van OCW, het Platform Theoretische Leerweg en Stichting Platforms vmbo hebben de handen ineengeslagen om van het 25-jarig jubileum van het vmbo een feestjaar te maken. Dat is begonnen met een startbijeenkomst op 23 september en eindigt met een slotfeest op maandag 2 juni 2025. Ook vinden er diverse talkshows plaats (tevens als podcast te beluisteren) en is er een film over het vmbo verschenen. De centrale plek voor informatie is www.25jaarvmbo.nl. Op deze website staat alles over het vmbo, inclusief een uitgebreide tijdlijn en verhalen van (oud-)vmbo-leerlingen.

'Achter een bureau zitten, daar is niks aan'

Naam: Jeroen Saman
School: Reynaertcollege, Hulst
Beroep: uitvoerder in de wegenbouw bij KWS

"In 1999 ging ik naar het Reynaertcollege in Hulst. Dat was een logische keuze, want dat was een goede school en ook de enige school in de buurt. Iedereen ging daar eigenlijk naartoe.

Ik heb het altijd erg naar mijn zin gehad op school. Het eerste jaar zat ik in een vmbo/havo-klas, met alle brugklassen samen in een gebouw. Vanaf het tweede jaar ging ik naar een locatie met alleen vmbo. Ik koos voor de gemengde leerweg met metaal en elektro als hoofdvak. Ik wist dat ik de techniekkant op wilde, dat vond ik leuk. Ik wilde in ieder geval niet de hele dag achter een bureau zitten.

Het leukst vond ik de techniekvakken. Daarnaast vond ik ook aardrijkskunde en geschiedenis interessant. Ik had het niet zo op Nederlands. Verder hadden we altijd veel tussenuren, dan zaten we gezellig in de aula.

Ik kan me herinneren dat we een keer een vervangende docent hadden in de brugklas. We waren met z'n allen propjes aan het schieten. Op het moment dat hij binnenkwam schoot ik net een propje op het plafond, dat moest ik er met mijn geodriehoek afhalen.

Mijn vmbo-opleiding was een goede basis voor mijn verdere studie en werk. Na de middelbare school ben ik naar het roc in Terneuzen gegaan voor de opleiding infra-techniek. Die keuze zou ik nu weer maken: je bent iets aan het maken, maar je hebt ook de connectie met buiten. De opleiding was gemengd met bouwkunde omdat er te weinig leerlingen infratechniek waren. Inmiddels is de opleiding weg uit Terneuzen, al zit hij nog wel in Vlissingen. Er is veel werk in te vinden, dus het is jammer dat er zo weinig animo voor is.

'Er is veel werk in te vinden, dus jammer dat er zo weinig animo voor is'

Na het roc ben ik nog begonnen aan een studie urban design aan de hogeschool in Breda. Daar ben ik na een half jaar mee gestopt, want dat vond ik niks. Ik was klaar met school en toen ben ik gaan werken.

Mijn eerste baan was bij Rasenberg Infra. Ik asfalteerde onder andere snelwegen, vooral in Zuid-Nederland. Inmiddels zit ik al bijna tien jaar bij Koninklijke Wegenbouw Stevin (KWS). Ik werk bijna altijd op een projectlocatie en soms op kantoor in Roosendaal. We doen aan asfalteren, riolering en dijkwerk. Ik begon als assistent-uitvoerder, inmiddels ben ik uitvoerder. Dat betekent dat ik personeel aanstuur, de planning maak en contact houd met onderaannemers. Ook doe ik de kostenbewaking en de financiële afwikkeling van het project.

Tegen de leerlingen van nu wil ik zeggen: doe vooral iets wat je leuk vindt. Soms willen ouders je een bepaalde weg op sturen, maar het belangrijkste is dat je je eigen keuze maakt. Dat heb ik zelf ook gedaan. En overweeg vooral techniek. Iedereen wil tegenwoordig achter een bureau zitten, maar daar is niks aan."

'Ik had geen andere route willen bewandelen'

Naam: Linda van Westerlaak
School: Muurhuizen, Amersfoort
Beroep: academiecoördinator
Vereniging voor Begeleiders in Onderwijs (BiOND)

"In groep 6 kreeg ik de diagnose dyslexie. Het was voor mij al vroeg duidelijk dat ik naar het vmbo zou gaan; de uitslag van de Cito-toets was dan ook geen verrassing. In Amersfoort had je de Muurhuizen, dat was een school die extra ondersteuning bood. Voor mij een logische keuze. Ik begon daar in

2000 en hoorde bij de eerste lichting met het profiel economie.

Ik herinner me de praktijklokalen. We kregen met een klein clubje leerlingen les in een zorg en welzijn-lokaal. Daar leerden we van een mevrouw die bevlogen was: van koekjes bakken tot haren wassen. Dat was altijd op woensdagmiddag; van die middag werd ik blij.

Voor mijn gevoel waren de eerste twee jaar niet anders dan op een havo/vwo-school. In het derde jaar koos je je profiel. De meeste

meiden in mijn klas kozen zorg, ik koos economie. Mijn profielwerkstuk ging over vakanties van jongeren. Het profielwerkstuk was voor leraren ook nieuw. Waar moest het aan voldoen? Dat bood ons als leerlingen de ruimte om de discussie aan te gaan, bijvoorbeeld over hoe we de bronnen moesten vermelden.

Ik heb het vmbo makkelijk en met hoge cijfers gehaald. Toch had ik geen andere route willen bewandelen. De combinatie van theorie en praktijk heeft me veel gebracht. Ook in de theoretische leerweg kwam best veel praktijk voor, dat vond ik leuk. We leerden niet alleen uit de boeken, maar juist door te doen. Op het vmbo kreeg ik de ruimte om me persoonlijk te ontwikkelen.

Na het vmbo ging ik de recreatie-opleiding bij Aventus doen. Daarna ging ik bij een evenementenbureau werken, waar ik naast mijn baan een hbo-opleiding volgde. Toen ik tijdens de bankencrisis afstudeerde aan het hbo, lagen de banen niet voor het oprapen. Ik ging daarom een half jaar naar Oostenrijk om skiles te geven. Na terugkomst ging ik voor touroperators werken. Maar ik werd niet blij van het werken met commerciële targets. Ik besefte dat ik het gelukkigst werd van werken voor en met kinderen. Ik besloot om te stoppen in de reisbranche en nog een mbo-opleiding te doen om in de kinderopvang te werken. Daar werd ik op den duur projectcoördinator, en nu coördineer ik de academie van de Vereniging voor Begeleiders in Onderwijs (BiOND).

Ik vind het jammer dat de nadruk tegenwoordig ligt op presteren en hoge cijfers halen. Het is belangrijker dat je op een plek zit waar je je kunt ontwikkelen tot wie jij bent. De puberteit is toch al niet de makkelijkste periode. Aan leerlingen raad ik aan: durf keuzes te maken die voor jou het beste voelen. Wat je nu kiest, hoeft je niet de rest van je leven te doen. Toen ik zelf van het vmbo kwam dacht ik van wel, maar dat is niet zo. Daar ben ik zelf het voorbeeld van."

'Op het vmbo kreeg ik de ruimte om me persoonlijk te ontwikkelen'

'Oefenen, oefenen, oefenen. Zo leer ik'

Naam: Karim Hashem
School: Bonaventuracollege, Leiden
Beroep: verandermanager en leiderschapscoach

"Als zoon van een Egyptische vader en een Italiaanse moeder verhuisde ik toen ik twee was naar Nederland. Ik had een goede jeugd en kom uit een ondernemersgezin. Van jongs af aan hielp ik mee in de pizzeria van mijn ouders. Daar leerde ik hard werken en omgaan met klanten en personeel.

De basisschool heb ik normaal doorlopen. Ik was nooit echt met school bezig. Tot het moment dat ik de Cito-uitslag kreeg. Kaderadvies. Ik wist meteen dat dat als 'laag' werd gezien. Al mijn vriendjes gingen naar havo/vwo. Ik realiseerde me: ik heb niet m'n best gedaan, ik kan beter. Mijn ouders waren vooral bezig geweest met mij grootbrengen, maar niet per se met school of met de voorbereiding op een Cito-toets. Ik had nooit geleerd hoe ik moest leren.

Ondanks mijn kaderadvies mocht ik in het derde jaar van het vmbo de theoretische leerweg volgen. Daarna wilde ik havo doen. De benodigde cijfers had ik wel, maar er stond een negatief advies in mijn rapport vanwege brutaal gedrag. Geen enkele school nam mij aan. Ik ben toen twee mbo-opleidingen gaan doen, die ik niet heb afgemaakt. Op mijn achttiende ben ik havo volwasseneneducatie gaan doen, gevolgd door een bachelor Bedrijfskunde aan de Hogeschool voor Economische Studies in Amsterdam en een master Bestuurskunde aan de Universiteit Leiden.

De middelbareschooltijd vond ik niet leuk. Het was vooral zittend luisteren en reproduceren wat er in een boek staat. Wanneer je niet stilzad, werd je als vervelend ervaren. Ik heb nooit geleerd door dingen te lezen. Vertel het me, leg het me uit en laat het me proberen. Zo leer ik. Met vechtsport werkt dat ook zo. Het is oefenen, oefenen, oefenen. Uiteindelijk leer je zo een skill.

Ik begon mijn carrière als trainee bij de overheid en daar heb ik jarenlang gewerkt. Gaandeweg ben ik me gaan specialiseren in organisatieverandering. Dat komt door mijn fascinatie voor mensen. Wat zijn iemands talenten? Hoe kun je mensen inspireren? Daarover ben ik workshops gaan geven. Inmiddels werk ik als zelfstandig leiderschaps-

coach en verandermanager. Op sociale media plaats ik filmpjes over sociale vaardigheden, zelfredzaamheid en leiderschap. Ik zie die filmpjes als een soort schilderijtjes waar ik mijn gedachten in kwijt kan.

Leerlingen van nu raad ik aan: bikkellu en chill later. Ongeacht welke onderwijsrichting je volgt, doe je best en probeer hoge cijfers te halen. Dat maakt je verdere studie en loopbaan makkelijker. Zo werkt het systeem nou

eenmaal. Laat je niet gek maken door misgunners of mensen die niet in je geloven. Ga voor je droom, werk gepassioneerd en geniet van het proces. Als je je daarop focust, zul je je altijd succesvol voelen."

'Ga voor je droom, werk gepassioneerd en geniet van het proces'

'Je mag trots zijn op wie je bent'

Naam: Jennifer Adema
School: Berlingh College / Kennemer College
Beroep: Farmaceutisch consulent

"Ik groeide op in Heemstede. Mijn opa had een eigen apotheek en ik vond het daar altijd fascinerend. Al die potjes en bereidingen en tegelijkertijd mensen helpen. Van jongs af aan wilde ik apothekersassistent worden.

Aan het einde van de basisschool kreeg ik vmbo/havo-advies, net als mijn beste vriendin. Voor zover ik me herinner, waren wij de enigen in de klas, verder kreeg iedereen vmbo-advies. In het tweede jaar ging ik vmbo doen, want ik had niet genoeg punten voor de havo. In het derde jaar ging ik naar de locatie voor de theoretische leerweg met als richting gezondheid. Ik vond het een leuke tijd en school ging me makkelijk af. In het weekend ging ik op stap met vriendinnen. Achteraf gezien had ik meer kunnen genieten van die vrijheid, maar daar had ik toen geen besef van.

Biologie en scheikunde vond ik leuke vakken. Ik weet nog dat ik moest kiezen tussen Frans en Duits. Ik koos Duits omdat ik dacht dat het een makkelijke taal was die op Nederlands leek. Daar heb ik nu nog spijt van. Duits vond ik stom en moeilijk. Aan Frans had ik tijdens vakanties in Frankrijk tenminste iets gehad.

Toen ik klaar was met de middelbare school, ging ik de mbo-opleiding voor apothekersassistent in Haarlem doen. Daarna ging ik werken bij een apotheek in IJmuiden waar ik ook stage had gelopen. Op den duur verhuisde ik naar Utrecht, waar ik ook bij een apotheek ging werken. Daar deed ik een hbo-opleiding ernaast. In Utrecht werkten ook farmaciestudenten van de universiteit. Pas daar viel me op dat er een stigma kleefde aan

'De boodschap is 'hoe hoger, hoe beter', alsof de wereld dan aan je voeten ligt'

het vmbo. Mbo-studenten werden ook niet toegelaten tot studentenverenigingen. Dat vond ik raar.

Ik vind het zorgelijk dat iedereen tegenwoordig hoogopgeleid moet zijn. Zoveel kinderen krijgen bijles en de boodschap is 'hoe hoger, hoe beter', alsof de wereld dan aan je voeten ligt. We zouden juist meer waardering moeten hebben voor mensen die bijvoorbeeld in de zorg werken. Zij zijn veel waard voor de maatschappij en zouden meer moeten verdienen.

Ik zou zo weer dezelfde keuzes maken. Voor leerlingen heb ik het advies: als je iets graag wilt, dan kom je er wel. Tegenwoordig moet je vroeg een keuze maken. Er wordt van je verwacht dat je op een bepaalde tijd op een bepaald niveau bent. Dat lukt niet iedereen, maar uiteindelijk kom je er wel als je iets graag wilt. Je mag trots zijn op wie je bent. Doe waar je gelukkig van wordt. Welk onderwijstype dat is, dat maakt niets uit." ◀

